

Z nami na pot

Ušesa Istre

Kraški rob in Bržanija

✍ Marjan Bradeško

Kulisa Kraškega roba v večernem soncu FOTO: ZVONE KOSOVELJ

Nekega večera, bilo je še v prejšnji državi, sva po celodnevni hoji z Dariom prišla na teme Slavnika. Za nama so bile planjave Kojnika vse do Žbevnice, na Gomili sva obrnila in se preko obeh Plešivic približala vrhu. Samotna, razkuštrana bukev je v ogolele veje ujela velikansko rdečo kroglo, ki je tonila v Tržaški zaliv ... Vmes pa so se v mraku večera risala bližnja obzorja Kraškega robu, kjer Podgorski kras v stopnjah pada proti slovenski obali. V šibki večerni svetlobi so oblike izgubile vso ostrino. Počutil sem se, kot bi jadral ob pobočju v naročje morju, v katerem je dolga rdeča proga sončeve luči kazala nezmotljivo proti zahodu. In takšen je čudoviti svet na prehodu iz Čičarije v Slovensko Istro. Planote in kamniti robovi, preko katerih se svet spušča proti

morju. Kdo ne pozna sten nad Črnim Kalom? Kdo še ni videl dolgega zidu, ki zapira obzorje, ko se iz doline Rižane pogled vzpne v smer Slavnika? Ali pa trebušastih spodmolov, ki se sklanjajo nad popotnika v bližini mejnega prehoda Sočerga na poti v hrvaško Istro? Ni čudno, da tistim kamnitim tvorbam rečejo kar »ušesa Istre«. Saj slišijo vsak odmev, vsak glas, vsako jugozahodno sapo, ki prihaja iz Istre, iz zaledja Koprskih Brd, kot jih imenujejo geografi. Zatorej pojdite prek kraških goličav, med osamljene borove gozdičke, pod zavetne skalne stene ali pa prav v dolino, k izviru Rižane – ne glede na to, ali ste tam morda že bili. Gotovo boste slišali, kaj šepeta Istra - če le odmevov ne bo preglasila burja, ki se dostikrat rjoveče podi preko robov proti široki morski planjavi.

SVET NA PREHODU

Da je področje, kamor vas vabimo, svet na prehodu, kažejo že kamnine. Apnenčaste stene se prepletajo s flišnim svetom, posebej nižje v pobočjih in v dolini. Tudi oblike površja so raznolike – skoraj ravna planota suhega in pustega Podgorskega krasa z zaplatami borovih gozdov, navpične stene Kraškega robu, terasast svet Bržanije (tudi Brežanije, od besede breg) in značilne podolgovate doline, podolja ali vale, kot jim rečejo v zaledju Slovenske Istre, v svetu Šavrinskega gričevja. Če jih naštejemo, si od severa proti jugu v bližini ceste, ki vodi proti Buzetu v Hrvaški Istri, sledijo: Gračiška, Smokavška, Lukinska, Sočerska in ogromna Movraška vala, vse pa so obdane z zaobljenimi planotastimi hrbtmi, ki se vlečejo v isti smeri kot Kraški rob.

Koprška Brda ali Šavrini so območje, ki jim dostikrat rečemo kar Slovenska Istra. In prebivalci so Šavrini oziroma Šavrinke. Šavrinke pa so bile v nekdanjih časih prave popotnice in so prehodile večino poti, ki jih danes prevozimo. Hodile so prodajat kmečke pridelke in jajca (zato so jim rekli kar jajčarice), zlasti v Trst. Nesmrten spomenik tem ženskam, ki so kar na lastnem hrbtu nosile težke tovore, je v romanu Šavrinke postavil pisatelj Marjan Tomšič (prva izdaja 1986, druga 1991 pri založbi Kmečki glas). Priporočam v branje vsakmur, ki bi rad doživel utrip nekdanje Slovenske Istre.

Sveti Kirik FOTO: GORAZD GORIŠEK

OKUSI, VONJI, BARVE ...

Vsakega popotnika po hoji kaj kmalu zlatkoti. In svet, v katerega se odpravljate, je že na obrobju Sredozemlja, zato tudi hrana ustrezno spreminja svoj okus – saj se bližate morju. V gostilnah Slovenske Istre boste našli testenine, posebej vas lahko navduši značilna istrska jed fuži – testenine v obliki tulca, zraven pa golaž, pršut ali tartufi; začnete lahko kar v Gračišču ali v Sočergu, v bližini »ušes Istre« - morda vam kakšno skrivnost prišepne še Milan Palčič, ki skrbi za dobro počutje tam že desetletja.

Svet pa je v valah, v dolini in v južnih pobočjih dovolj prijazen, da trta pošteno rodi – istrska malvazija med belimi in značilni temnomodri refošk med rdečimi vini dajeta značaj pokrajini. Če gremo nekoliko nazaj proti Slavniku, opazimo, da je kraški svet primeren tudi za ovčjerejo – pred drugo svetovno vojno naj bi samo vas Podgorje premogla preko 1500 glav drobnice in govedi. Je pa zemlja trda in skromna, menda pa

se danes tam spet klatijo tudi volkovi, ki ogrožajo živino ...

Kakorkoli že, okusi tistega sveta so nekaj posebnega - prežeti z vonji brina, ki kot palčki raztreseno stoji po planotah. Pomlad nasuje še drugih dišav pa tudi barv – od cvetočega drevja preko rumenih prelivov brnistre do rožnato-vijolične potonke, ki tam raste kar v naravi. Seveda pa svoj višek barve dosežejo jeseni, ko med orumenelimi travami zažari ruj. Še ko pada mrak, njegova živost daje veselje in optimizem duši.

UMETNOST IN ARHITEKTURA

V svetu pod Kraškim robom vas bo, kar ob markirani poti, pričakalo marsikaj lepega, kar je ustvaril človek. Prav gotovo so na prvem mestu Hrastovlje, cerkvice Sv. trojice s taborskim obzidjem, v njej pa sloviti Mrtvaški ples – prikaz človekovega življenja. Velja se ustaviti in si ogledati ta zgodovinski svetovno znani biser.

O novodobni arhitekturi imajo ljudje deljena mnenja, vendar je črnokalski most

(viadukt) gotovo tako opazen, da mimo njega ne morete. Skoraj ni poti v tistem svetu, odkoder ga ne bi dobro videli. Pogled z razglednega stolpa na Lačni, ko zadnji žarki zahajajočega sonca po Osapski dolini obsijejo vitke stebre tega mostu, je nekaj posebnega – z razdalje pa je mogoče zares občutiti velikost te človekove stvaritve. Ali most sodi v tisto pokrajino, pa je seveda drugo vprašanje.

Tudi železniška proga, ki se z višine morske gladine (Koper) prav hitro povzpne za skoraj 400 metrov (železniška postaja Črnotiče), je svojevrstna – v Dolu pri Hrastovljah namreč vlak smukne v predor, še v smeri jug, in ko pride ven, vozi skoraj v nasprotno smer, proti severu – zavoje je več kot devetdesetstopinjski.

Posebna umetnina je tudi cerkev sv. Valentina (znanilca pomladi) v Črnem Kalu, pravzaprav njen zvonik, ki stoji samostojno – podobno kot stolp v Pisi je tudi ta nagnjen in so ga morali privezati, da so ustavili privlačnost zemeljske težnosti.

„Ušesa Istre“, spodmoli pri Sočergi FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Največji umetnik Kraškega robu, Bržanije in Slovenske Istre pa je narava – in pozdravila vas bo z najrazličnejšimi kamnitimi tvorbami, stolpi, mostovi (naravni most v stenah nad Sočergo), celo slapovi (Veli Vir pod Sokoliči v bližini Sočerge), vmes pa bodo trave, bori, nizko grmičje, brin, ruj, brnistra ... Če jo ujamete v cvetu, bo še toliko lepša.

KAM JO LAHKO UBERETE?

Morda začnimo kar s tistimi, ki jim navpične stene Kraškega roba že vrsto let nudijo možnosti »hoje po vertikali« - plezalci in alpinisti imajo v črnokalskih stenah plezališče za vse leto. Večina pa vas bo verjetno hodila – od kratkih, enournih sprehodov, kamor lahko vzamete res najmlajše, pa do čudovitih krožnih tur (nekaj jih predlagamo v opisih) ali celo prečenj – v tem primeru morate poskrbeti za to, da vas na cilju nekdo pobere z vozilom.

Z najmlajšimi se gotovo lahko povzpnete na Gradišico (Gradišče) pri Čr-

notičah, do lepo obnovljene cerkvice Marije Snežne. Lepa sprehajalna pot iz Črnotič, od železniške postaje, vas bo vodila kar sama. Nenaporen je tudi vzpon iz sosednjih Praproč, pa tudi vsako pohajanje po poteh po samem vrhu Kraškega robu. Zanimiv in lahek je tudi vzpon izpred vasi Smokvica (pri Gračišču) na Lačno, kjer je tudi imeniten razgledni stolp. Posebej lepo je tam v jasnih zimskih dneh, ko je teme Slavnika v daljavi pokrito z belo snežno kapo. Priporočam pa tudi spust iz vasi-ce Sokoliči (pri Sočergi) po turistični poti do slapa Veli Vir.

Tisti, ki imajo radi kroge (tudi eden od vrhov v zaledju Slovenske Istre se tako imenuje), bodo gotovo navdušeni nad naslednjimi predlogi. Najlepše je obkrožiti Movraško valo in sicer tako, da začnete pri sv. Kiriku (Kviriku) nad Sočergo, greste pod stene nad Sočergo (Veliki Badin) in mimo vasi-ce Dvori vse tja na sever do Lačne, odkoder se vrnete nazaj na Gradec in do cerkvice. Lep je tudi krog z železni-

ške postaje Zazid čez Lipnik na Kavčič in nazaj preko Goliča do Kojnika, odkoder se vrnete na postajo. S tretjim krogom povežite dolino in rob – pričnite v Hrastovljah in se vzpnete do cerkvice sv. Štefana, od tam pa nadaljujte v Dol in na Veliki Gradež, nato nazaj do železniške postaje Zazid in po Kraškem robu do Vrha sten nad Podpečjo, odkoder se vrnete nazaj v dolino, v Hrastovlje.

Za tiste, ki radi prečijo pokrajino, pa samo en izziv – iz Sočerge jo mahnite do Slavnika ali še tja čez v Matarsko podolje.

Predlagane poti so večinoma lahke, čeprav vodijo med kraškim kamenjem, tudi kakšna robida ali šipek se steguje na pot. Boste pa na nekaterih mestih preko sten naleteli celo na kline in jeklenice (nad Črnim Kalom, v stenah nad Sočergo). Za popestritev.

In ko boste na poti – glejte, vonjajte in poslušajte – morda v »ušesih Istre« začujete, kaj vam šepeta svet v zaledju Slovenske Istre. ◊

Naravni most nad Sočergo FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Čez trave Čičarije proti morju FOTO: GORAZD GORIŠEK

Trizoba kukavica FOTO: ALENKA MIHORIČ

Jampršnik je najvišja točka Kraškega roba, ki pa svoje teme moli le malo iznad prostranega Podgorskega krasa. Na drugo stran je seveda prepadno odsekan, zato je tudi razgled z njega navdušujoč. Na poti z izhodiščem in ciljem v Hrastovljah bomo spoznali še nekaj drugih zanimivosti: slikovito, a žal zapuščeno vasico Zanigrad, obrambni stolp nad Podpečjo in seve-

da cerkev Svete trojice s slavno fresko Mrtvaškega plesa. Pot med Hrastovljami in Zjatom (vrh stene) je bila v preteklih letih zaradi vznemirjanja ptic v gnezdiščih in menda tudi zaradi sporov s Podpečani delno spremenjena, zato opis poti v spodaj navedenem vodniku ne odraža več dejanskega stanja na terenu. Ponatis je v pripravi.

Jampršnik FOTO: GORAZD GORIŠEK

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Del poti med Zanigradom in Zjatom je neoznačen.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 649 m

Višina izhodišča: 165 m

Višinska razlika: 1000 m

Izhodišče: Vas Hrastovlje. Avtocesto proti morju zapustimo na izvozu Črni Kal in sledimo oznakam za Buzet. Dober kilometer za mostom čez Rižano zavijemo levo in se po lokalni cesti pripeljemo v Hrastovlje. Parkiramo v bližini cerkve Sv. trojice

Koče: Planinskih koč na tem območju ni.

Časi:

- Hrastovlje–Zanigrad 45 minut
- Zanigrad–Zazid 45 minut
- Zazid–Jampršnik 1.30 ure
- Jampršnik–Zjat (vrh stene) 1 ura
- Zjat (vrh stene)–Zanigrad 1 ura
- Zanigrad–Hrastovlje 30 minut
- skupaj 6 ur

Sezona: Primerno v vseh letnih časih. Botaniki in ostali ljubitelji cvetlic bodo najlepše trenutke doživeli spomladi.

Vodnik: Karlo Kocjančič, Branko Bratož - Ježek s sodelavci: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, PZS.

Zemljevida: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, planinska karta, 1 : 50.000, PZS; Primorje in Kras, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije.

Opis: Od cerkve Sv. trojice se skozi Hrastovlje spustimo na dno Rižanske doline, prekoračimo potok in se na drugi strani povzpemo do podhoda pod železniško progo. Za njim se vzpenjamo skozi gozd, ki se vmes tolikanj razmakne, da se nam odpre pogled na veličastno steno Štrkljevice. V nadalje-

vanju skozi grmičevje in med redkimi drevesi dosežemo cerkev sv. Štefana z vaškim pokopališčem. V bližini je razgledišče s klopami. Kmalu za cerkvijo stopimo v zapuščeno vas Zanigrad. V Zanigradu zapustimo označeno pot, ki zavije levo, in se usmerimo na kolo-voz pod železniško progo. Desni odcep

Lačna, 451 m, Kuk, 498 m, Veliki Gradež, 507 m, in Vela Griža, 417 m

Krožno pot Lačna–Mlini–Lačna je uredilo in markiralo Obalno planinsko društvo iz Kopra sredi devetdesetih let. Večino poti nas bodo spremljale široke travnate planjave. Območje, po katerem bomo hodili, je poraščeno tudi z nizkimi bori, bukovjem in s hrasti. Med potjo je veliko zanimivosti,

ki nas ne bodo kar tako pustile mimo: naravni most, jama, brezno, bunker, spodmoli . . . Z nekaj sreče bomo lahko občudovali tudi skalne golobe, ki so si v prepadnih spodmoli našli svoj dom. Pot je vseskozi dobro označena, zato težav pri orientaciji ne bi smelo biti.

Kraški rob in Slavnik z Lačne FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, zahteven je le krajši odsek pri spodmoli, kjer moramo s pomočjo skob in jeklenic preplezati skalni prag.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 507 metrov (Veliki Gradež).

Višina izhodišča: 240 metrov

Višinska razlika: 1300 metrov

Izhodišče: Vas Kubed (gostilna Jakomin, spominska plošča) ob glavni cesti Črni Kal–mejni prehod Sočerga. Avtocesto proti morju zapustimo na izvozu Črni Kal in sledimo oznakam za Buzet. Kubed je prva vas ob cesti nad Rižansko dolino.

Koče: Planinskih koč na tem območju ni.

Časi:

- Kubed–Lačna 45 minut
- Lačna–Krog 45 minut

- Krog–Dvori 2 uri
- Dvori–Sv. Kirik 1 ura
- Sv. Kirik–Lačna 2.30 ure
- Lačna–Kubed 30 min
- Skupaj 8 ur

Sezona: Primerno v vseh letnih časih. Najlepše je spomladi, ko cvetijo travniške rože, in jeseni ob rdečih barvah kraškega ruja. Poleti nas lahko muči velika vročina, pozimi pa biča ostra burja. Zadnji dve vremenski nepriliki za poletje in zimo nista nujni, sta pa pogosti.

Vodnik: Karlo Kocjančič, Branko Bratož - Ježek s sodelavci: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, PZS.

Zemljevida: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, planinska karta, 1 : 50.000, PZS; Primorje in Kras, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije.

Opis: Začetek poti v vasi Kubed je zelo »zanimiv«. Od gostilne se moramo vrniti okoli petdeset metrov po glavni cesti v smeri proti Črnemu Kalu in najti markacijo na betonskem steburu. Zatem

prečkamo (ponavadi suho) strugo potoka in se po flišnih terasah povzpemo na poraščen greben, ki mu sledimo do vrha Lačne (451 m). Razgled z nje je ob lepem vremenu zagotovljen, saj

pustimo vnmear in se zložno vzpenjamo po kraški dolini med Brgodcem na levi in Jerebinami na desni strani. Ko kolovoz zavije ostro levo, ga zapustimo in nadaljujemo po stezi pod prepadnimi pečinami. Potka se povzpne čez skalni rob in med vinogradi pripelje na cesto Podpeč–Rakitovec. Sledimo ji v desno do bližnjega Zazida.

Pri cerkvi sv. Martina ob spomeniku NOB zavijemo skozi vas in se po cesti v jugovzhodni smeri povzpne do zapuščene železniške postaje (dva ovinka lahko skrajšamo po markirani bližnjici). Prečkamo progo in na drugi strani zavijemo levo na kolovoz (napis Brežec, Kraški rob), ki se komaj opazno dviga. Kasneje nas markacije usmerijo desno v gozd na stezico, ki se strmeje dviga do Kraškega roba. Čezenj se elegantno povzpne s pomočjo nekaj okljukov označene poti. Kmalu pridemo do razpotja, kjer krenemo levo – desna pot pelje na Kojnik. V nadaljnjih nekaj minutah smo na naslednjem križišču planinskih poti. Še enkrat zavijemo levo na travnato pobočje – naravnost bi prišli v Podgorje – in

kmalu smo na Jampršniku.

Z Jampršnika nadaljujemo po Kraškem robu mimo zanimivih skulptur, ki jih je izklesala voda. Hodimo mimo strelskih jarkov in kavern, ki so izkopane v živo skalo, ter pod borovci dosežemo cesto proti zaselku Brežec pri Podgorju. V nadaljevanju nas markacije usmerijo proti železniški progi. Na drugi strani hodimo po kolovozu proti Podpeču, a ga kmalu zapustimo in nadaljujemo ob trasi kraškega vodovoda ter mimo brezna in vzletišča jadrnalnih padalcev, od koder imajo tudi tisti, ki se ne upajo pognati v zrak, odličen razgled. Do Zjata ni več daleč.

S Kraškega roba se spustimo po stezi do obrambnega stolpa, ki je bil pred dobrimi desetimi leti obnovljen. Do vhoda vodi stopnišče, v notranjost pa brez ključa ne moremo. Od stolpa se strmo spustimo na cesto na začetku Podpeči. Zavijemo desno in se sprehodimo po glavni vaški ulici. Gremo pod železniškim mostom in na koncu vasi krenemo levo po kolovozu navzdol. Čez travnik in mimo oljčnih nasadov se bližamo Zanimgradu, od koder se po isti poti vrnemo v Hrastovlje.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Lačna, 451 m, Kuk, 498 m, Veliki Gradež, 507 m, in Vela Griža, 417 m

Gorazd Gorišek

na vrhu od aprila 2004 stoji razgledni stolp.

Pot se v nadaljevanju spusti ob protipožarnem zidu na sedlo med Lačno in Krogom. Kmalu pridemo do razpotja. Po poti, ki se odcepi na desno, se bomo vrnili. Prečimo Krog in se po travnatem kolovozu povzpne na Kuk (498 m). Vrh z vpisno knjigo in drogrom stoji nekaj metrov od kolovoza. Nadaljujemo v jugovzhodni smeri proti Velikemu Gradežu (507 m), ki ga kolovoz prav tako obide. Nanj se lahko povzpne v nekaj minutah. V polkrogu prečimo široke planjave Ravnega Krasa. Napis ob poti nas opozori na bližnjo jamo. Pot se obrača proti jugozahodu. Skozi redko poraščena pobočja pridemo do ceste Movraž–Rakitovec, jo prečkamo in nadaljujemo proti Dvorom. Vasico obidem po levi in dosežemo zapuščeno cesto Movraž–Mlini. Sledi najzanimivejši del poti. S ceste se povzpne do naravnega mostu, ki je desno nad potjo, in spodmolov. Pod njimi prečimo do zavoja v desno ter se s pomočjo jeklenic in skob povzpne na greben, kjer je vpisna knjiga. Preko

škrapelj, ki so zelo značilne za naš visokogorski svet, se povzpne do Velikega Badina. Nadaljujemo mimo bunkerja do cerkvice sv. Kirika. Po grebenu, bolje rečeno planoti, se

čez Gradec, Vela Grižo (417 m) in Brgot po kolovozu in stezi vrnemo proti Lačni. Po prečanju ceste Gračiče–Movraž se zagrizemo še v zadnjo strmino in dosežemo jutranjo pot med Lačno in

Krogom. Če smo na Lačno prišli ob pravem času, lahko s razglednega stolpa na njej občudujemo ožarjeno kroglo, ki pada v morje. Po poti vzpona se vrnemo na izhodišče v Kubed.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Če kje, boste na širnih travnatih poljanah zgoraj omenjenih vrhov spoznali, da je tudi naša domovina prostrana, obsežna in odprta. Na eni strani se bo lesketala gladina Jadranskega morja, na drugi pa se bodo očem nastavljali mogočni beli vrhovi Julijskih Alp s

Triglavom na čelu. Zagotavljam vam, da boste zvečer zadovoljni in srečni nad doživetim na izhodišču pri Zazidu vzkliknili: »Da, vredno je bilo pohajkovati po malo znanem, a neopisljivo lepem svetu. In zelo daleč se je videlo!«

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 890 metrov (Golič).

Višina izhodišča: 410 metrov

Višinska razlika: 1200 metrov

Izhodišče: 1 km jugovzhodno od vasi Zazid ob cesti, ki pelje v Rakitovec. To območje se imenuje Raven. Na ostrem desnem ovinku so na drevesu smerne table in prostor za parkiranje. Primorsko avtocesto zapustimo na izvozu Črni Kal in sledimo oznakam za Buzet. Preden dosežemo dno Rižanske doline, zavijemo levo in se skozi vasi Loka, Bezovica, Podpeč in Zazid pripeljemo do izhodišča.

Koče: Planinskih koč na tem območju ni.

Časi:

- Raven—Lipnik 1.30 ure
- Lipnik—Kavčič 45 minut
- Kavčič—Golič 45 minut
- Golič—Kojnik 1 ura
- Kojnik—Raven 1.30 ure
- Skupaj 6 ur

Sezona: Primerno v vseh letnih časih, najlepše pa je spomladi, ko hodimo čez cvetoče travnike.

Vodnik: Karlo Kocjančič, Branko Brautož - Ježek s sodelavci: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, PZS.

Zemljevida: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, planinska karta, 1 : 50.000, PZS; Primorje in Kras, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije.

Golič s poti proti Kojniku FOTO: GORAZD GORIŠEK

Opis: Z izhodišča gremo po kolovozu približno 100 m, nato pa zavijemo levo na stezo (odcep ni najbolje označen) in med zaraščenimi terasami ter skozi gozd dosežemo strmo flišno stopnjo, čez katero si pomagamo z rokami.

Nadalje se dvigamo proti zapuščeni železniški postaji na progi Kozina—Pulj, do koder pripelje tudi cesta iz Zazida (druga možnost izhodišča). Prečkamo železniško progo in na drugi strani zagledamo razpotje. Krenemo desno

Na tej turi bomo prehodili del Poti gradov med Zjatom (vrh stene) in Črnim Kalom. Ker smo se čez Kraški rob že povzpeli po poti iz Hrastovelj, si bomo tokrat za izhodišče izbrali gručasto vasico Praproče na Podgorškem Krasu. Ob deloma krožni poti bomo videli cerkev Marije Snežne na Gradišču, jamo Ladrice in črnokalski

grad s steno, kjer je tudi priljubljeno plezališče. Za izhodišče si lahko izberemo tudi vasi Črnotiče oziroma Črni Kal ali pa turo kako drugače priredimo svojim željam in zmožnostim. Kondicijsko dobro pripravljeni gorniki lahko to turo povežejo s tisto, ki se začne v Hrastovljah. Tudi Kojnik ni daleč ...

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, zavarovana odseka poti pri jami Ladrice in črnokalski steni sta zahtevna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 467 metrov (Gradišče).

Višina izhodišča: 412 metrov

Višinska razlika: 400 metrov

Izhodišče: Vas Praproče. Z avtoceste proti morju zavijemo na izvoz Kastelec in se mimo Črnotič odpeljemo proti Podgorju. Med zadnjima omenjenima vasema je odcep dober kilometer dolge ozke stranske ceste na desno v Praproče.

Koče: Planinskih koč na tem območju ni.

Časi:

- Praproče—jama Ladrice 1 ura
- Jama Ladrice—Črni Kal 1.30 ure
- Črni Kal—Zjat (vrh stene) 2 uri
- Zjat (vrh stene)—Praproče 30 minut
- Skupaj 5 ur

Sezona: Primerno v vseh letnih časih, vendar botaniki vedo — najlepša je pomlad! Zahtevna dela poti sta v mokrem nevarna.

Vodnik: Karlo Kocjančič, Branko Brautož - Ježek s sodelavci: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, PZS.

Zemljevid: Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, planinska karta, 1 : 50.000, PZS; Primorje in Kras, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije.

Proti vrhu Gradišča FOTO: ZVONE KOSOVELJ

Škrlatnordeča kukavica FOTO: ALENKA MIHORIC

(napis Lipnik, Golič) in se po zložnem kolovozu skozi gozd počasi dvigamo na travnate poljane pod Lipnikom. Med potjo na prepadnem robu na desni opazimo spominsko obeležje, od koder je lep razgled na Zazid z okolico. Prečimo pobočja Lipnika, ki ga že lep čas gledamo pred seboj. Z razpotja jugovzhodno pod vrhom zavijemo levo in v nekaj minutah stopimo na vrh (804 m), kjer stoji križ.

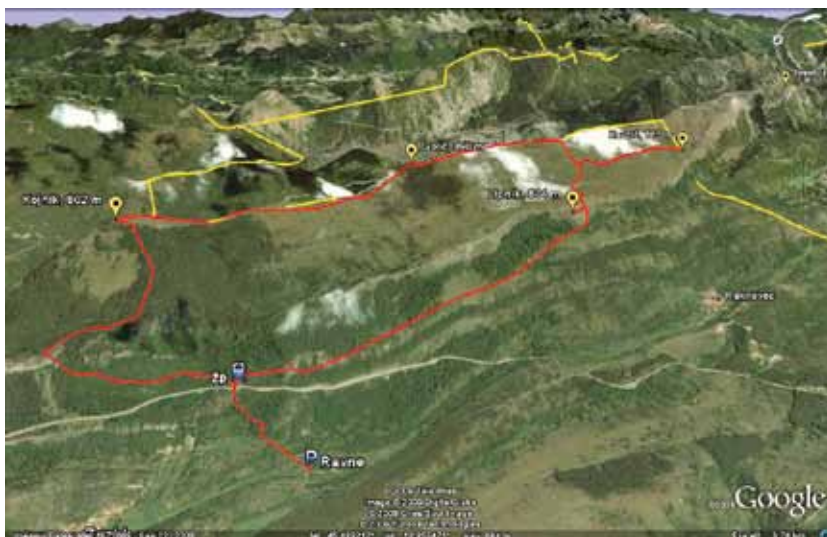
Z Lipnika se vrnemo do bližnjega razpotja in nadaljujemo v vzhodni smeri proti Kavčiču. Hodimo po odprtem travnatem svetu z obsežnimi razgledi na vse strani. V visoki travi moramo paziti na markacije. Mimo vrtač, ki so obzidane s kamenjem, in spominske plošče dosežemo novo razpotje. Obrnemo se desno. Preko Malega Kavčiča smo kmalu na glavnem vrhu (883 m) z vpisno knjigo in dvema križema. Pod nami je vasica Rakitovec.

Po isti poti sestopimo do razpotja, kjer se obrnemo desno. Povzpemo se do značilne skale, imenovane Škavna. Na vrhu opazimo ponvico z vodo, ki bo v zimskem času verjetno spremenila agregatno stanje. Ob nadaljnjem vzpo-

nu proti grebenu pridemo do jame z dvema vhodoma. Med njima je naravni most (spust v jamo je mogoč, vendar brez dobrih 10 metrov dolge vrvi zelo zahteven in težaven).

Nato smo kmalu na grebenu v bližini državne meje s Hrvaško. Obrnemo se levo in po razglednem slemenu dosežemo dvoglavi Golič (890 m).

Z Goliča sledimo grebenu proti Kojniku. Najprej se po kolovozu strmo spustimo, gremo mimo lovske opazovalnice, nato pa moramo biti pozorni na odcep poti desno proti Kojniku, saj kolovoz zavija proti levi. Skozi redke gozd smo kmalu na vrhu (802 m). S Kojnika sestopamo po poti v jugozahodni smeri, prekoračimo protipožarno

gozdno cesto in kmalu prispemo do zelenega lovskega zavetišča. Od njega sestopamo po stezi med visokimi bori, nižje pa stopimo na cesto, ki pripelje iz Podgorja. Po njej zavijemo desno, a jo že po 50 metrih zapustimo in se čez travnato jaso bližamo Kraškemu robu. Le stopimo nanj, toda previdno! Odpre se nam pogled na prepadni Jampršnik

in Bržanijo. Mimo strelskih jarkov in brezna dosežemo novo razpotje, kjer zavijemo levo navzdol proti Zazidu. Sprva se v nekaj okljukih strmo spustimo skozi gozd, nato pa zložneje nadaljujemo do kolovozu, ki nas proti levi pripelje do zapuščene železniške postaje Zazid, kjer smo začeli s krožno potjo. Čaka nas še sestop do izhodišča.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

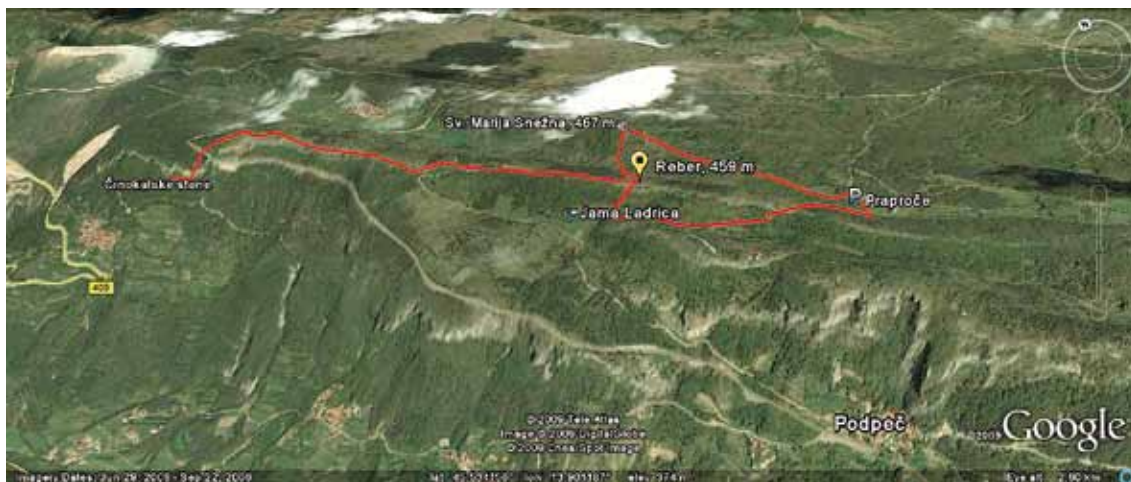
Gradišče, 467 m, Marčev hrib, 425 m, in Reber, 459 m

Gorazd Gorišek

Opis: V Prapročah je razpotje treh poti: proti Slavniku, Podpeč in čez Gradišče proti Črnemu Kalu. Po slednji bomo šli mi. Mimo pokopališča hodimo po cesti, nato pa stopimo na kolovoz, ki vodi ob vodovodu. Hodimo po kraški pokrajini med brinjem in rujem. Mimo vrtač, kjer so imeli vaščani nekdanje manjše obdelovalne površine, se zložno dvigamo čez senožeti proti Gradišču (467 m) s cerkvijo Marije Snežne. V pomladnih mesecih nas bodo tod razveseljevale številne cvetlice.

Z Gradišča sestopimo v južni smeri. Potem ko dosežemo dno travnate doline, sledi kratek vzpon na Reber (459 m), kjer se odcepi pot do bližnje jame Ladrice. Ob pomoči jeklenice se spustimo čez kratko steno, se pod njo obrnemo desno in kmalu dosežemo vhod v jamo, ob katerem sta vpisna knjiga in žig.

Vrnemo se na Reber, zavijemo levo in se po Kraškem robu mimo številnih strelskih jarkov odpravimo proti Marčevemu hribu. Po prečanju ceste, ki povezuje Podpeč in Črnotiče, pridemo do televizijskega pretvornika, za njim pa nadaljujemo pot po robu skozi redko grmičevje. Preden pridemo do useka železniške proge, prečimo Marčev hrib (425 m), za njim pa se spustimo v borov gozd, kjer zagledamo mejnik iz leta 1819, ki je razmejeval

črnokalsko in črnotičsko komunsko ozemlje. Ko dospemo do železniške proge, jo previdno prečkamo in se v ključih mimo vhoda v jamo spustimo k vznožju črnokalske stene (če imamo voljo in čas, lahko od tod po stezi sestopimo v vas, ki je najbolj znana po poševnem zvoniku). Nadaljujemo pod steno in se na drugi strani ob jeklenici povzpemo čez njo, kjer se na naši desni strani končajo številne plezalne smeri. Do razcepa nad jamo Ladrice se

vrnemo po isti poti, sestopimo ob znani jeklenici pod steno in poiščemo shojeno potko do makadama, ki povezuje Podpeč in Praproče. Krenemo levo, zatem pa nas markacije, ki so bile včasih uradne belo-rdeče, kasneje prebarvane s sivo, nato pa na modro, usmerijo desno do razgledišča na Podpeč in obrambni stolp nad njo. Tod zopet stopimo na Pot gradov, po kateri se čez slikovito kraško pokrajino vrnemo v Praproče.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Zajavor/Monte Zaiavor leži na vzhodnem delu nazobčanega grebena Muzcev. Strmo travnato južno in delno tudi severno pobočje se iztekata v dolino potoka Meja in dolino potoka Učja. Proti zahodu se greben nadaljuje do sedla Poljica. Z vzhodnim delom poraščenega grebena, ki se dviguje od Nizkega vrha (1258 m) preko Planje (1517 m), ga povezuje sedlo Zajavor. Na tem mestu ima greben svojo šibko točko, saj lahko

nanj pristopimo po dveh nezahtevnih poteh: s severa iz doline potoka Učja (sedlo Karnica) in z juga iz doline potoka Meja (sedlo Tam na Meji). Pot s sedla na vrh poteka po strmih travnatih hrbtu, na vrhu pa imamo odlični razgled na Kaninsko pogorje, severno na Zahodne Julijske Alpe in Karnijske Alpe, na zahodu na Javor in Lopič ter južno na bližnji Stolov greben. Na jugu imamo kot na dlani tudi dolini Dol po Meji in Ter.

Zahtevnost: Do sedla Zajavor vodi nezahtevna markirana pot. Nadaljnji vzpon na vrh je zahtevnejši, saj poteka po strmih in izpostavljenem travnatem hrbtu, ki je v mokrem nevarnem za zdrs.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1815 m

Višina izhodišča: 1077 m

Višinska razlika: 738 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Cerkev svete Ane/Santa Anna di Carnizza v bližini sedla Karnica/Sella Carnizza (pribl. 500 m).

Koče: jih ni.

Časi:

- Cerkev svete Ane–sedlo Zajavor 1.30 ure
- Sedlo Zajavor–Zajavor 30 min
- Sestop 1.30 ure
- Skupaj 3–4 ure

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Razgled z Zajavora na vzhod FOTO: VID POGAČNIK

Zajavor, 1815 m–Veliki Rob, 1878 m

Muzci, Zahodne
Julijske Alpe, Italija

Prečenje grebena od Zajavora do Velikega Roba ali kote 1878 m je zaradi odmaknjenosti, divjine in težavnosti ena največja tur v Muzcih, ki je nikakor ne smemo podcenjevati. Na začetku je greben še položen, vendar se hitro zoži in kar težko verjamemo, da med travami in skalovjem ter prepadnimi pobočji na severni in južni strani obstajajo prehodi.

Ker greben nima izrazitih vrhov, tudi spusti in vzponi in vmesne vrhove ne pomenijo velike višine. Nekako na sredini tega dela grebena, na najbolj neobetavnem mestu za prečenje, leži naravno okno (finestra naturale), ki pa ga opazimo le, če naredimo obhod desno. Z grebena imamo nekaj možnosti sestopa na severno stran.

Zahtevnost: Prečenje je alpinistična smer II, 300 m. Značilne so strme trave, na posameznih mestih je krušljivo, hoja v travah je sitna zaradi lukenj, ki jih ne vidimo. Pri orientaciji pomagajo rdeče pike, ki v najtežjem delu izginjejo, zato je orientacija tam težja. Cepin ni odveč, v mokrem je zaradi strmih trav izredna nevarnost zdrsa.

Oprema: Gorniška, tehnična oprema (neskončna zanka, vponka z matico, vrv), cepin.

Nadmorska višina: 1878 m

Višina izhodišča: 1077 m

Višinska razlika: 900–1000 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Cerkev svete Ane/Santa Anna di Carnizza v bližini sedla Karnica/Sella Carnizza (pribl. 500 m).

Koče: jih ni.

Časi:

- Cerkev svete Ane–Zajavor 2 uri
- Zajavor–Veliki Rob (kota 1878 m) 4–5 ur
- Veliki Rob (kota 1878 m)–sedlo Karnica 1.30–2 uri
- Skupaj 7–9 ur

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Greben Zajavor – Veliki Rob FOTO: ZORAN GABOROVIC

Opis: Pristop na Zajavor vodi po markirani poti čez sedlo Zajavor/Bocchetta di Zaiavor (1608 m). Tu začnemo s prečenjem po travnatem grebenu. Mestoma je hoja sitna zaradi goste trave in ruš z luknjami. Ko se začnemo spuščati, postane teren zahtevnejši. Na skalah zasledimo rdeče markacije,

ki nam olajšajo orientacijo. Čez nekaj zahtevnih in izpostavljenih mest spet pridemo v lažji svet. Na naslednjo vzpetino se vzpnemo brez težav, sledi pa zahtevnejši svet. Zadnji vrh pred travnatim sedlom lahko obidemo po travnati polici na desni, kjer vodijo markacije, ali ga preplezamo (I).

Cerkvica Svete Ane, kjer pričnemo s turo. FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

Opis: Z razgledišča pri cerkvi nas oznaka poti št. 727 usmeri južno v gozd. Široka mulatjera povede dolgo prečno v levo in nato navzgor skozi gozd v smeri grebena Muzcev. Gozd se dokaj hitro umakne in višje hodimo v udobnih ključih z razgledom na sever, na Zahodne Julijce. Na sedlu

Zajavor/Bocchetta di Zaiavor (1608 m) se odpre pogled na južno stran, na vas Muzci/Musi in Tersko dolino/Val Torre. Pot vodi desno po strmem travnatem hrbtu do vrha Zajavora s križem in vpisno knjigo.

Sestop: Vrnemo se po isti poti.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Zajavor, 1815 m – Veliki Rob, 1878 m

Irena Mušič Habjan

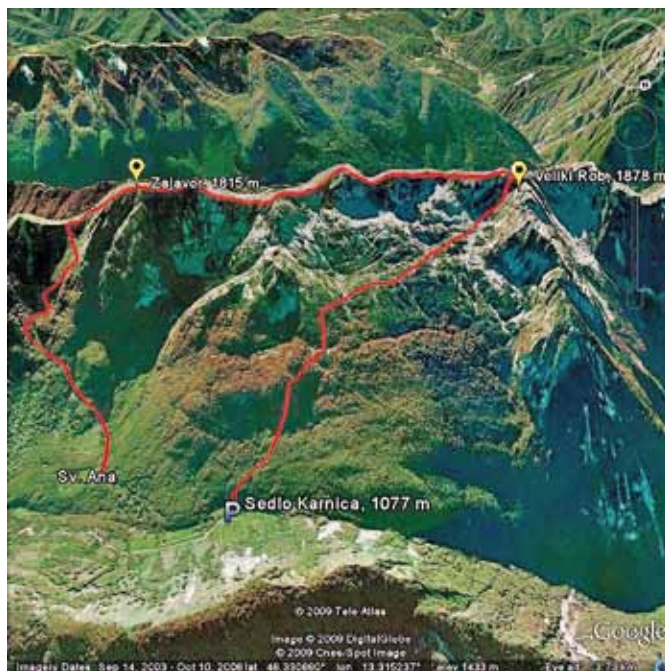

S travnatega sedla se brez težav po strmih travah vzpnemo na naslednji vrh. Na drugi strani je strmo in izpostavljeno. Do naslednjega vrha vodi oster skalnat greben. Sprva nas markacije usmerijo levo. Po travah se vzpnemo nazaj na greben in sestopimo do škrbinice, kjer so spet rdeče oznake (v tem delu so redkejšje). Tam se spustimo po strmi polici na desno stran do travnate rame. Z nje sestopimo po travnatih policah (leta 2009 je bil urejen tudi spust po vrvi) do velikega naravnega okna nad skalno grapo. Po stečini prečimo na drugo stran, za robom se po prehodih po travnatih policah spet vzpnemo do grebena. Za nami so ostri stolpi. Nadaljujemo s prečenjem po ostrem grebenu. Strmi stolp preplezamo (II), do vrha plezamo v svetu razmetanih balvanov (I, II).

Na drugi strani ključa spet prečimo ob ostrem grebenu, večinoma po južni strani. Preplezamo nekaj nerodnih in izpostavljenih mest do škrbine (možen prehod desno v kotanjo, kjer je z rdečimi črtami označena komaj vidna stara lovška pot). Po skalnem svetu se

vzpnemo na naslednjo vzpetino, za katero se oster skalni greben konča na naslednji škrbini (do tja je urejen spust po vrvi, 25 m). Stolp v škrbini obidemo in se po strmi travnati polici vzpnemo na greben. Svet naprej je precej krušljiv, lažji in ruševnat. Do Velikega Roba (kote 1878 m) prečimo po skalno-travnatem grebenu, kjer mestoma še preplezamo lažje pragove.

Sestop: Z Velikega Roba nas uhojena stezica vodi naprej po grebenu do markirane poti, ki z naše leve prihaja od vrha Muzcev/Monte Musi, 1866 m. Zavijemo desno do prevala (levo se dviga Veliki Rop, 1869 m), z njega pa po sitnem zagrúščenem terenu sestopimo v kotanjo na severni strani grebena. Pot med balvani pelje na sever, vmes prehajamo iz ene kotanje v drugo. Nato zavijemo desno (vmes kratka jeklenica) in pridemo v gozd. Dolgo časa hodimo precej vodoravno in gremo mimo jamarskega bivaka (levo). Po udobni gozdnati poti sestopimo v ključih skozi gozd mimo ruševin na sedlo Karnica.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Veliki Rob, 1878 m, s sedla Karnica

Muzci, Zahodne
Julijske Alpe, Italija

Na zemljevidih za 1878 metrov visok vrh v glavnem grebenu Muzcev imena Veliki Rob ne boste videli zapisanega. Čeprav je najvišji v tem delu grebena, je precej neizrazit. Travnati vrh je lahko

dostopen s severa s sedla Karnica. Zadnji vršni del ni markiran, vendar je steza dovolj uhojena, da ni orientacijskih zagat.

Zahtevnost: Pot je nezahtevna. V mokrem pazimo na spolzke skale v spodnjem delu poti.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1878 m

Višina izhodišča: 1086 m

Višinska razlika: 792 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Sedlo Karnica/Sella Carnizza.

Koče: Jih ni.

Časi:

- Sedlo Karnica–Veliki Rob (kota

1878 m) 2.30–3 ure
- Veliki Rob (kota 1878 m)–sedlo Karnica 1.30 ure
- Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci - Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Na Velikem Robu. Greben se nadaljuje proti vrhu Muzcev. FOTO: ZORAN GABORVIČ

Na Veliki Rob se od severa vzpemo iz velike kotanje. FOTO: VLADIMIR HABJAN

Vrh Muzcev, 1866 m, od hudournika Meja v dolini Dol po Meji

Muzci, Zahodne
Julijske Alpe, Italija

Greben Muzcev/Cime del Monte Musi kot skalnat zid med Rezijo in Dolom po Meji ne dopušča lahkih prehodov. Strmo travnato pobočje na jugu in skalnato, včasih z ruševjem poraščeno na severu omogočata samo tri prehode na greben: vzhodnega na sedlo Zajavor, zahodnega na Kadin in srednjega, najtežjega na koto 1866 m oziroma vrh Muzcev. Slednja pot je zelo strma, pred zgornjim, skalnatim zavarovanjem

delom pa se lahko ustavimo v ličnem rdečem bivaku Dino Brollo. Sam vrh Muzcev ni izrazit, vidimo pa zelo zahtevni zahodni del grebena do Kadina in zavarovani greben do kote 1878 m ali Velikega Roba. Če se bomo odločili za sestop po zavarovanem grebenu in naprej na sedlo Karnica, si moramo organizirati prevoz do izhodišča v Dolu na Meji (berī: avtostop) ali še bolje imeti dva avtomobila.

Zahtevnost: Celotna pot je zelo strma, zadnjih 200 m zavarovana z jeklenico. V mokrem obstaja resna nevarnost zdrsa, zato takrat sestop po njej odsvetujem. Prečenje grebena do Velikega Roba (kote 1878 m) je zavarovano z jeklenicami, vendar pazimo, ker pot ni redno vzdrževana in so jeklenice lahko potrgane (leta 2009).

Oprema: Običajna pohodniška oprema s čelado in kompletom za samovarovanje.

Nadmorska višina: 1866 m

Višina izhodišča: 691 m

Višinska razlika: 1175 m, s prečenjem grebena do kote (1878 m) 1275 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Hudournik Meja/Torrente Mea v dolini Dol po Meji/Valle di Musi. Kjer se hudournik Meja najbolj približa

cesti (odcep, smerna tabla), lahko parkiramo.

Koče: Bivak Dino Brollo, 1675 m (šest ležišč, brez odej).

Časi:

- Izhodišče–bivak Brollo 3 ure

- Bivak Brollo–vrh Muzcev 1 ura

- Sestop 2.30 ure (po poti vzpona), prečenje do kote 1878 1 ura, sestop na sedlo Karnica 1.30 ure

- Skupaj 6–7 ur, prečenje do kote 1878 in sestop na sedlo Karnica 6.30 ure

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnika: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009; Andrej Mašera, Zahodne Julijske Alpe, Ljubljana, Sidarta, 1998.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Vrh Muzcev z bivaka Brollo FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

Opis: Prečimo hudournik in se po širokem kolovozu (pot št. 737) mimo počitniške hiše napotimo v smeri grebena. Pot se počasi vzpenja, prečimo grapo Rio Tapotamor (pogled po grapi navzgor nam razkrije komaj opazno

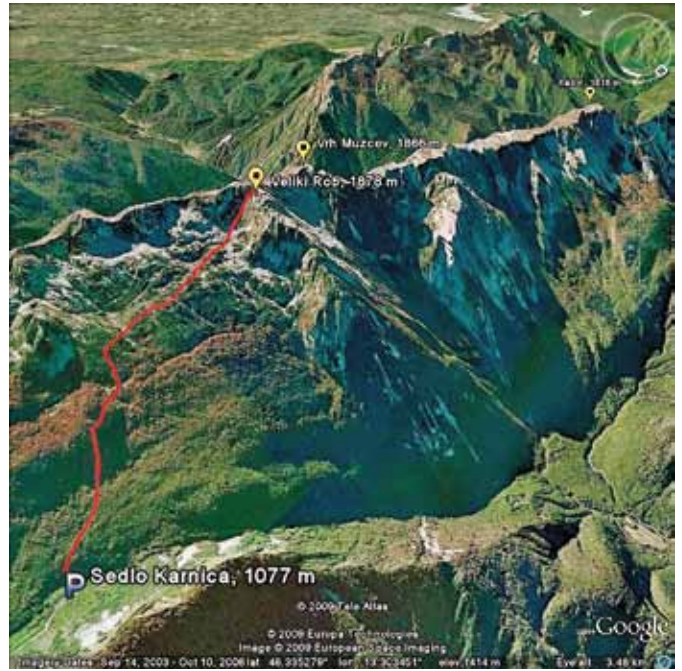
naravno okno v grebenu Muzcev) in se začnemo vzpenjati po pobočju Tamarja/Monte Tamor (1152 m). Pot gre preko več robov v levo, sledi globok spust v grapo Rio Zalodra (jeklenica) in iz nje levo mimo izvira na rob. Od tu se

Zuc dal Boor z Velikega Roba FOTO: VLADIMIR HABJAN

Opis: S sedla (pot št. 737) nas gozdna pot pelje kratko navzgor (ruševine na desni), nato zavije za velikim ovinikom na levo. Zložno se dvigujemo skozi gozd, višje zavijemo desno in po prelomu (zahodno) skoraj vodoravno počasi prihajamo iz gozda. Čez približno pol ure hoje gremo mimo speleološkega bivaka, ki je samo ograjen prostor brez strehe. Med ruševjem in v kraškem svetu se dvigujemo v razglednejši teren. Na severu vidimo

Zahodne Julijce in Karnijske Alpe. V tem delu se začnemo obračati na jug. Steza spretno pelje ob robu plitvih kotanj, polnih manjših in večjih balvanov. V zadnji, največji že vidimo del vzhodnega grebena Muzceev, ki pelje od Velikega Roba/kote 1878 m proti Zajavoru, in na desni Viliki Rop (1869 m). Po sprva neprijetnem melišču in višje strmem travnatem žlebu se dvignemo na preval (pribl. 1840 m). Jugozahodno z njega se kratko

dvignemo na greben, kjer zapustimo markirano pot in zavijemo levo (desno pelje zelo zahtevna markirana pot na vrh Muzcev/Monte Musi, 1866 m). Po uhojeni, a neoznačeni stezi

se po travnatem grebenu dvignemo na najvišji vrh v tem delu grebena, Veliki Rob/koto 1878 m.

Sestop: Vrnemo se po isti poti.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

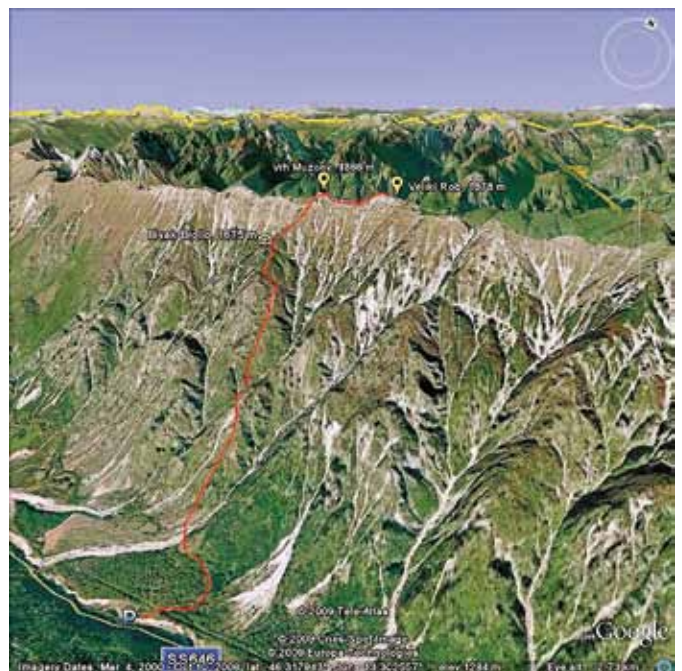
Vrh Muzcev, 1866 m, od hudournika Meja v dolini Dol po Meji

strmo dvigamo po široki travnati grapi do razglednega sedla. Šele tu se svet malo odpre proti južnim pobočjem Muzceev, razkrije se nam del grebena do Zajavora. Pot gre naprej po desnem pobočju (gledano proti grebenu) vzpetine Rušje/Monte Ruscie (1621 m) in se med ruševjem dvigne na grebenček Rušja. Na levo smo v minuti pri ličnem rdečem bivaku Brolo. Desno po grebenu med nizkim ruševjem in kasneje v strmih travah hitro pridemo do stene, kjer se začne zavarovani del do grebena. Jeklenica nas v skali popelje navzgor, nato kratko prečno v desno, sledi strm travnat in višje skalnat žleb. Proti vrhu jeklenica pomaga v strmih travah, sledi nekaj skalnatega grebena tik pod vršnim delom. Na vrhu nas čaka vpisna knjiga. Nekaj metrov pod vrhom je na desno viden odcep poti št. 737, ki pelje po grebenu proti koti 1878 m.

Sestop: Sestopimo lahko po poti vzpona ali nadaljujemo po grebenu do kote 1878 m ter naprej do sedla Karnica. Na odcepu za vrh Muzcev (levo) in prečenje grebena (desno) zavijemo desno in po ozki polički malo sestopimo

v podro škrbino. Na skali je oznaka za Karnico ter težavnost (EEA: deloma zelo zahtevna pot, »per excursionisti esperti con attrezzatura«). Vzpemo se desno na skalnat greben, spustimo v škrbino (jeklenica), po ozkem in izpostavljenem grebenčku (jeklenica), malo sestopimo na južno stran na travnato pobočje in se po travnati gredini spet dvignemo na rob, sledita sestop in kratek vzpon (jeklenica). Zavijemo na levo stran grebena (plošče, jeklenica) in kratko sestopimo v ozko škrbino, iz nje navzgor spet na desno stran grebena (obhodimo nizek stolpič) in gor (jeklenica). Zopet sestopimo in se po južni, desni strani dvignemo na zadnji stolp, do odcepa poti na preval 1840 m (levo) in na Veliki Rob (1878 m) ali koto 1878 m (desno). Do kote 1878 m je še nekaj minut krajšega vzpona po izraziti stezi, ki pa ni označena. S kote 1878 se vrnemo po isti stezi do stika s potjo št. 737 (z leve), sestopimo v desno do prevala (levo se dviga Viliki Rop, 1869 m), z njega pa po sitnem terenu sestopimo v zagrščeno kotanjo na severni strani grebena. Tu gre pot med balvani na sever, vmes prehajamo iz ene

manjše kotanje v drugo. Pot zavije bolj desno (vmes kratka jeklenica) in nas po prelomu vodi v gozd. Dolgo časa hodimo precej po ravnem, samo v kratkih spustih izgublamo višino. Proti koncu poti gre-

mo mimo speleološkega bivaka (levo). Končno se po udobni gozdnati poti začnemo bolj spuščati, na koncu naredimo dolg ovinek v levo, gremo mimo ruševin in že smo na sedlu Karnica.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Kadin/Monte Cjadin je precej neizrazit vrh v vzhodnem delu grebena Muzcev. Kot vsi vrhovi v tem grebenu je travnat, s travnatim južnim in skalnatim severnim pobočjem. Ni odveč poudariti, da sta obe zelo strmi. Kadin je lep razglednik, na severu vidimo Karnijske Alpe, na zahodu bližnji Javor in Lopič,

na jugu zahodni Stolov greben s Karmanom in na vzhodu vrh Muzcev ter v ozadju Kaninsko pogorje. Kadin je zadnji vrh v vzhodnem delu Muzcev, greben se nato proti zahodu zniža preko travnatega vrha Cima di Campo na sedlo Poljica. Na vrh se bomo povzpeli z juga.

Ko stopimo na greben, se pred nami odkrije vrh Kadina. FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: V zgornjem delu pod grebenom pot vodi čez strme trave. V krušljivi grapi nam pomaga jeklenica, spomladi pa v njej lahko dalj časa ostane sneg.

Oprema: Običajna pohodniška oprema. Cepin, zlasti spomladi, ne bo odveč.

Nadmorska višina: 1818 m

Višina izhodišča: 627 m

Višinska razlika: 1191 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Vas Muzci/Tanataviele v dolini Dol po Meji/Valle di Musi.

Koče: jih ni.

Časi:

- Vas Muzci–Kadin 3.30–4 ure

- Kadin–vas Muzci 3 ure

- Sestop 3 ure (po isti poti), 3.30–4 ure (po poti št. 709)

- Skupaj 6.30–7 ur, (po poti št. 709) 7–8 ur

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Kadin, 1818 m, iz vasi Liščace

Muzci, Zahodne
Julijske Alpe, Italija

Kadin/Monte Cjadin je precej neizrazit vrh v vzhodnem delu grebena Muzcev. Kot vsi vrhovi v tem grebenu je travnat, s travnatim južnim in skalnatim severnim pobočjem. Ni odveč poudariti, da sta obe zelo strmi. Je seveda lep razglednik, na severu vidimo Karnijske Alpe, na zahodu bližnji Javor in Lopič, na jugu zahodni Stolov greben s Karmanom in na vzhodu vrh Muzcev ter v ozadju Kaninsko pogorje. Kadin je zadnji vrh v vzhodnem delu Muzcev, greben se nato proti zahodu zniža preko travnatega

vrha Cima di Campo na sedlo Poljica. Tokrat bomo naredili krožno turo. Na vrh se bomo povzpeli s severa, ga prečli, obhodili sosednji vrh Cima di Campo ter sestopili čez sedlo Poljica in preval La Forchia (forchia pomeni preval) do izhodišča.

Lahko pa celotno turo skrajšamo za 2–3 ure, če s Kadina sestopimo do sedla Forcella Stiliza (št. 740A) in z njega po kratki zavarovani plezalni poti v poznano kotanjo na severni strani Kadina do prevala La Forchia in nazaj do izhodišča.

Travnati vrh Cima di Campo nad sedlom Poljica, za njim neizraziti vrh Kadina FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Del poti, ki pelje čez steno na greben, je zavarovan (jeklenica), poteka pa po izredno krušljivem in strmem travnatem terenu. Leta 2009 je bil del jeklenice brez vmesnih klinov. V mokrem je nevarnost zdrsa (trave, prst).

Oprema: Običajna pohodniška oprema s čelado in kompletom za samovarovanje.

Nadmorska višina: 1818 m

Višina izhodišča: 500 m

Višinska razlika: približno 1770 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Vas Liščace/Borgo Lischiazze na severni strani Muzcev (parkirišče na koncu vasi).

Koče: Jih ni.

Časi:

- Vas Liščace–preval La Forchia 1.30 ure

- Preval La Forchia–Kadin 2 uri

- Kadin–sedlo Poljica 1.30 ure

- Sedlo Poljica–vas Liščace 1.30 ure

- Sestop 3 ure

- Skupaj 6.30–7 ur

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009, razen sestopa.

Zemljevida: Prealpi Giulie, Valli del Torre, Tabacco 026, 1 : 25.000; Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

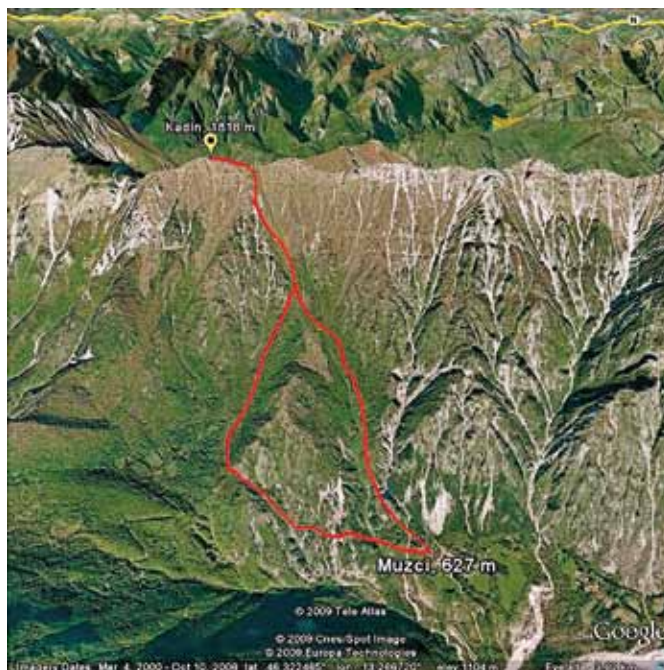
Opis: Po poti št. 703 gremo jugovzhodno po makadamski cesti, ki ima že v začetku prepreko (jeklenica leta 2009). Po njej do table za narodni park (Parco Naturale delle Prealpi Giulie), kjer zavijemo ostro desno, čez grapo in nato ostro levo (puščica na kamnu, pri sestopu bodimo pozorni nanjo) naprej po gozdni poti. Hoja je lahkotna, svet je še nerazgleden. Kmalu pridemo do

odcepa poti na Kucer (1462 m, št. 707). V nadaljevanju pot postaja strmejša, vmes imamo še eno razpotje (pot št. 762 v levo). Večkrat prečimo isto grapo, nato se spet strmo dvigujemo, pred prevalom La Forchia (1192 m) svet postane položnejši. Tu zagledamo skalnati Javor/Lavara (1906 m). Na razpotju (nekaj metrov pod prevalom na zahodni strani) zavi

Opis: Od parkirišča pri cerkvi gremo po asfaltni cesti mimo table za narodni park (Parco Naturale delle Prealpi Giulie) proti koncu vasi, kjer je razpotje. Na levo pelje pot št. 709, mi pa gremo po poti št. 740 desno v gozd. Začetek je sicer precej strm, vendar pot lepo vodi skozi prijeten gozd po hrbtu na desni strani grape. Malo višje jo prečimo, pot nas vseskozi vodi navzgor čez več robov, svet je še vedno poraščen. Hodimo v ključih, strmina ne popušča, svet postaja travnat, brez dreves. Na višini približno 1200 m se nam z leve priključi pot št. 709 (oznaka na skali). Pred nami se odkriva zahodni del Muzcev, prostrane travnate poljane se s strmimi pobočji dvigajo proti grebenu, vrh Kadina na levi je še neizrazit. Stopimo v dolinico, še vedno se dvigamo v ključih, na koncu pa nas skromna stezica povede v levo v travnatno grapo. V zgornjem delu plezamo po krušljivem žlebu, kjer nam pomaga jeklenica. Stopimo na travnat greben in odkrije se severna stran. V bližini (desno) pelje markirana pot (št. 740) v dolino na severni strani, mi nadaljujemo levo

čez dva predvrha. Greben je izpostavljen, sestop s prvega predvrha vodi po levi strani grebena z nekaj lažjega plezanja, zadnji predvrh lahko tudi obhodimo po desni, severni strani. Od tod je še nekaj minut hoje po ozkem skalnato-travnatem grebenu do vrha. **Sestop:** Sestopimo lahko po isti poti ali pa v spodnjem delu sestopa naredimo krožno pot po poti št. 709. Do razpotja poti št. 740 in št. 709 sestopamo po isti poti, na razpotju zavijemo desno (levo št. 740). Svet postaja bolj zaraščen in manj razgleden, dokler ne stopimo v gozd. Tu sestopamo po manj strmih terenu, že smo na območju planine Tam za Topolom/Plan di Tapou, okoli 900 m. Pridemo do makadamske ceste (v slabem stanju), ki pripelje z desne, mi pa zavijemo levo po njej. Cesta kmalu preide v stezo, ki nas vodi prečno proti vzhodu. Dolgo prečenje nas iz gozdnatega sveta popelje po poseki med borovci, nato v skalnat svet prek treh grap, od katerih je srednja zelo globoka in strašljiva. V zadnji je voda, od tod je svet manj skalnat in položnejši, nato pa ob ograji stopimo v vas, na izhodiščno razpotje. Od tod do parkirišča je še nekaj minut.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

jemo levo (desno je odcep poti št. 703 za Javor). Po zelo strmih gozdnem terenu (prst, spolzko, kratko) se povzpemo v kotanjo pod severno steno grebena Muzcev, med vrhoma Kadin in Monte di Campo (1762 m). Svet je tako zaraščen in poln lukenj, da bi bil brez markacij zelo težko prehodan. Pot nas vodi proti vzhodu, levo od Kadina in nato po melišču navzgor pod kratko steno grebena. Hoja po melišču je težka, višje (približno 1400 m) naletimo na odcep markirane poti (št. 741A, Stiliza), ki gre desno na sedlo Stilica/Forcella Stiliza (1669 m) in z zahodne strani po grebenu pripelje na Kadin. Na začetku zavarovane poti na skali zagledamo veliko oznako 740. Zavarovana pot vodi najprej preko skalne stenice, nato preide na travno pobočje in zavije desno v krušljiv žleb do izstopa na greben. Tu zopet zavijemo desno po travnatem grebenu do stika s potjo št. 740 (levo, iz vasi Muzci). Od tod nas čakata dva predvrha, sestop s prvega vodi po levi strani grebena z nekaj lažjega plezanja, zadnji predvrh lahko tudi obhodimo po desni, severni strani. Od tod je še nekaj minut hoje

po ozkem grebenu do vrha. **Sestop:** Sestopimo zahodno po travnatem grebenu (na začetku izpostavljeno) v smeri sedla Stilica/Forcella Stiliza. Položnejši del grebena se prevesi v strmije ruševnato pobočje. Pot v začetku poteka po grebenu, nato se umakne na levo, zahodno stran. Na razpotju poti št. 726 in št. 740A (naravnost na sedlo Forcella Stiliza in v dolino do vasi Liščace) izberemo prvo, ki nas popelje na dno travnate kotanje Cjadinut pod vrhom Monte di Campo. Pot nas vodi desno nad jezercema (Pozza) do roba, zavije ostro desno in strmo navzgor po travnatem hrbtu. Višje prečimo v levo (spodaj globoka grapa) in po travah Monte di Campa vseskozi rahlo navzdol. Preden se pobočje prevesi proti Javoru, se v okljukih spustimo za približno 200 m in nato zavijemo desno v bukov gozd, preko več robov, dokler ne zagledamo pred sabo Javora. Svet se odpre, pot pelje med ruševjem iz grapice v grapico proti severovzhodu. Vmes prečimo potoček (odtrgana jeklenica leta 2009), pot se izteče na travnato uravnavo pod sedlom Poljica/Forcella Campidello (1461 m). Na levi

je kažipot, mi pa zavijemo desno in po dvajsetih minutah v velikih okljukih dosežemo sedlo. Pot se s sedla prevesi proti vzhodu v veliko kotanjo, nižje v gozdu hodimo po desnem bregu

potočka (voda je pitna). Dno kotanje je gruščnato, sledi še 250-metrski vzpon na preval La Forchia. V spodnjem delu je levo odcep poti št. 703. Pot s prevala do izhodišča nam je že znana.

planinskiVESTNIK · JANUAR 2010

Javor/Monte Lavara (Golz) leži v zahodnem delu grebena Muzcev, med sedloma Poljica in Lanež. Je lep piramidast vrh s strmimi skalnimi pobočjem na severu in vzhodu, še zanimivejši pa je z juga, kjer nam pokaže šibko točko za pristop. Z vrha imamo lep pogled na sosednji Lopič in na doline okrog gore, ki se vanjo visoko zajedajo. Nanj je vča-

sih peljala z rdečimi pikami označena pot, ki pa so jo v zadnjem času še uradno markirali. Goro najlepše spoznamo tako, da jo prečimo, in sicer najbolje od zahoda proti vzhodu. Vzpon in sestop nista med najlažjimi. Mi se bomo nanj podali s planine Confin, če pa bomo turo zastavili že v dolini, bomo zanjo porabili kar ves dan.

Javor FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Pot je bila prvotno označena samo z rdečimi pikami, ki so jih v zadnjem času dopolnili še z uradnimi markacijami. V zgornjem delu pod steno je hoja po melišču precej naporna. Nekateri deli vzpona (skalnat žleb) in sestopa so zavarovani z jeklenicami.

Oprema: Običajna pohodniška oprema in čelada ter komplet za samovarovanje.

Nadmorska višina: 1906 m

Višina izhodišča: 1331 m

Višinska razlika: 575 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Planina Malga Confin.

Do planine se v poletnem času lahko pripeljemo. V Pušji vasi zavijemo na ozko asfaltno cesto na desnem bregu potoka Venzonassa. Po strmi in ozki cesti se pripeljemo do znaka za prepoved prometa, kjer parkiramo. Tu je odcep za pot št. 705 do planine

Ungarina. Cesta pelje še naprej skozi predor, mimo table (dovoljenje vožnje) in višje ob strmi grapi Lavinal di Confin do planine Confin.

Koča: Kmečki turizem Malga Confin (20 ležišč, predvidoma odprt od junija do septembra, tel. 043 297 28 70, 348/5808397, e-pošta iri@iri.fvg.it, ga. Gabriela).

Časi:

- Planina Confin–Javor 1.30–2 uri

- Javor– planina Confin 1.30 ure

- Sestop 1.30 uri

- Skupaj 3–3.30 ure

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009, razen sestopa.

Zemljevid: Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Lopič, 1958 m, s planine Ungarina

Lopič/Monte Plauris je najvišji in najzahodnejši vrh Muzcev. Leži visoko nad dolino Tilmenta na zahodu, na jugu se dviguje nad dolino Venzonassa, s severa pa se vanj zajedajo številne dolinice iz Rezije. Njegovo severno pobočje je strmo in skalnato, na jugu se v dolino spuščajo strme trave. Je lep razglednik. Nanj peljejo tri mar-

kirane poti, ki pa so vse dolge, saj je izhodišče nizko v dolini. Opisano pot bomo naredili s planine Ungarina, do kamor se v poletnem času, ko je na sosednji planini Confin odprt kmečki turizem, lahko pripeljemo. Vse ostale poti zaradi ogromne višinske razlike zahtevajo hoje za ves dan.

Lopič z vrha Javora FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Pot od sedla Lanež do vrha je zahtevna in zaradi strmih trav v mokrem nevarna za zdrs.

Oprema: Običajna pohodniška oprema in čelada.

Nadmorska višina: 1958 m

Višina izhodišča: 1296 m

Višinska razlika: 662 m

Območje: Predalpe/Prealpi

Izhodišče: Planina Casera Ungarina, do katere se poleti lahko pripeljemo. V Pušji vasi zavijemo na ozko asfaltno cesto na desnem bregu potoka Venzonassa. Po strmi in ozki cesti se pripeljemo do znaka za prepoved prometa, kjer lahko tudi parkiramo. Cesta pelje še naprej skozi predor, mimo table (do-

voljenje vožnje) in višje ob strmi grapi Lavinal di Confin do planine Ungarina.

Koče: Jih ni.

Časi:

- Planina Ungarina–Lopič 1.30–2 uri

- Lopič– planina Ungarina 1.30 ure

- Sestop 1.30 uri

- Skupaj 3–3.30 ure

Sezona: Kopna sezona, od maja do oktobra.

Vodnik: Tine Mihelič (Muzci – Stanko Klinar), Julijske Alpe, Ljubljana, PZS, 2009, razen sestopa.

Zemljevid: Canin – Val Resia – Parco Naturale Prealpi Giulie, Tabacco 027, 1 : 25.000.

Opis: Od vodnega zbiralnika na planini Confin zavijemo desno proti vzhodu. Po sprva skoraj vodoravni poti približno 100 m nad potjo, ki pelje na sedlo Poljica/Forcella Campidello (1461 m), se dvigujemo po južnem pobočju Jof di Confin (1761 m) v grebenu med Javorjem in sedlom Lanež/Forcella Slips (1631 m). Višje v ruševju zavijemo levo (pot se nadaljuje proti južnem grebenu Javorja) in se po poseki strmo dvigujemo. Iz ruševja stopimo na delno poraščeno melišče, kjer pa je hoja kar naporna. Markacije nas povedejo k levemu delu stene Javorja, skozi skalnat žleb (jeklenica) na zahodni greben. Odpre se nam pogled na bližnji Lopič in gore na severu. Zavijemo desno, se kratko dvignemo, nato pa zavijemo kratko v levo in naravnost navzgor proti vzhodu, kjer imamo lahko nekaj težav z iskanjem prehodov v razbitem

svetu razmetanih skal in balvanov. Sledi kratek sestop in v nekaj minutah smo na vrhu s križem.
Sestop: Kratko sestopimo po južnem grebenu (markacija), vendar zelo hitro zavijemo levo z grebena v kratek skalnat žleb (jeklenica) proti vzhodu. Po izpostavljeni prečnici (jeklenica) stopimo na severno stran Javorja in po strmih travah dosežemo ruševnato sedlo. Tu zavijemo desno navzdol. Sprva sestopamo po travah (strmo), nižje zavijemo desno v neprijetno gruščnato grapo. Iz nje nižje zavijemo desno na poseko, po kateri pridemo v lažji svet. Po travah sestopimo na sedelce južnega grebena, od koder nas dobro vidna steza vodi prek več robov na melišča pod južno steno Javorja in mimo značnega odcepa (desno) proti vrhu. Pot nazaj do izhodišča že poznamo.

Lopič, 1958 m, s planine Ungarina

Opis: Pot (št. 705) lahko pričnemo tudi s cestnega ovinka pred predorom in je v začetku precej strma. Pelje mimo cerkvice San Antonio Abato, se višje malo položi in zavije desno proti planini Ungarina (1296 m). Celotni vzpon bomo s tem izhodiščem podaljšali za dobri dve uri. S planine stopimo na poraščen hrbet z redkim drevjem. Komaj vidna stezica (št. 702) se v ključih dviga v travnat svet in pred strmejšim grebenom zavije desno ter okoli roba pripelje na sedelce na slemenu oz. južnem grebenu vrha Vogršček/Iof di Ungarina (1806 m). Pred nami na levi se odkrije glavni greben, na desni smo med vzponom gledali planino Malga Confin (1331 m) in sedlo Poljica/Forcella Campidello (1461 m), v daljavi pa greben Muzcev. Zadnji vrh na levi strani glavnega grebena je Lopič. Na slemenu se nam z desne priključi

pot št. 726. Prečna pot v levo nas vodi čez strma travnata pobočja na sedlo Lanež/Forcella Slips (1631 m), z njega na severno stran pelje pot št. 702). Koto v grebenu 1848 m slabo označena pot obide po strmih južnih pobočjih, kjer je hoja mestoma kar naporna. Pod vršnim, skalnim delom Lopiča spet stopimo na greben in se čez kratko strmejšo pobočje vzpnemo na razgledni vrh.
Sestop: Sestopimo lahko po isti poti ali pa s travnatega sedelca tik pod vrhom zavijemo navzdol po strmih travah južnega pobočja (neoznačeno) do prečne poti št. 728a (z desne Trav. Prealpi Giulie), zavijemo levo nanjo, prečimo plitvo grapo in že smo v gozdu. Stezica pelje skoraj vodoravno po pobočju, izmenično po gozdu in razglednih posekah vse do izhodišča na planini Ungarina.

Posebej zanimivo pa je, kako so si v tem svetu posamezne vasice našle zavetje pred burjo. Podgorje se je stisnilo v vznožje Slavnika, slikovite Črnotiče, še vedno na planoti Podgorskega krasa, so se skrile povsem pod stene enega od malih »kraških robov«. Seveda pa najbolj padejo v oči Črni Kal, Podpeč in Zanigrad pod samim Kraškim robom. Na pobočju Bržanije so si našle zavetja, dovolj odprtosti proti topli južni strani in nekaj teras za kakšno skromno njivico, oljčni ali figov nasad pa tudi že za prve vinograde.

Še nekaj je zanimivo – če je zgoraj suhi kras, je v dolini povsem drugače – izvir Rižane je močan in tam je tudi zajetje znanega vodovoda, ki napaja večino slovenskega obalnega področja. Voda se po neznanih poteh pretaka pod skalnimi skladi, prihaja pa menda celo izza Slavnika, iz Matarskega podolja. Ob izviru je tudi lepa cerkvica Marijinega vnebovzvetja, kraju pa pravijo Vzroček ali Vzroček (verjetno od izvirkček).

Stražni stolp nad Podpečjo FOTO: OTON NAGLOST

Kraški rob – informacije

Dostop: Z avtomobilom po primorski avtocesti do izvoza Kastelec in proti Podgorju, če greste na Podgorski kras in na vrh Kraškega robu; za ostale dele – Bržanijo in zaledje Slovenske Istre (Šavrine) pa zapeljete z avtoceste na izvozu Črni Kal – spodaj, pod mostom, na križišču zavijete levo, če greste v Črni Kal ali vasi pod robom, oziroma desno in zatem levo proti Buzetu, če greste v samo dolino (Hrastovlje) ali navzgor proti Kubežu in Sočergi. Zaradi železniških prog proti Kopru in proti Pulju so opisani kraji lahko dostopni tudi z vlakom – železniški postaji Črnotiče in Hrastovlje na prvi progji ter postaji Podgorje in Zazid na slednji so odlična izhodišča.

Planinskih koč v opisanem območju ni, prenočiti je mogoče v nekaterih gostilnah s prenočišči. Ture so večinoma enodnevne.

Literatura:

Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, planinski vodnik, Karlo Kocjančič, Branko Bratož-Ježek s sodelavci, Planinska založba PZS, 1997
Slovenija – pokrajine in ljudje, str. 258-281, Mladinska knjiga, 2001

Zemljevidi:

Slovenska obala in zaledje, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, Ljubljana 1989
Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras, 1 : 50.000, izdelal Geodetski zavod Slovenije, založila Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 1997
Slovenska Istra, Poti po Slovenski Istri, izletniška karta, IKI d. o. o., založile Mestna občina Koper, občina Izola in občina Piran, Ljubljana, 2001
Primorje in Kras, izletniška karta, 1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije, Ljubljana, 2006

Skalni golob FOTO: GORAZD GORIŠEK